

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Факультет психології

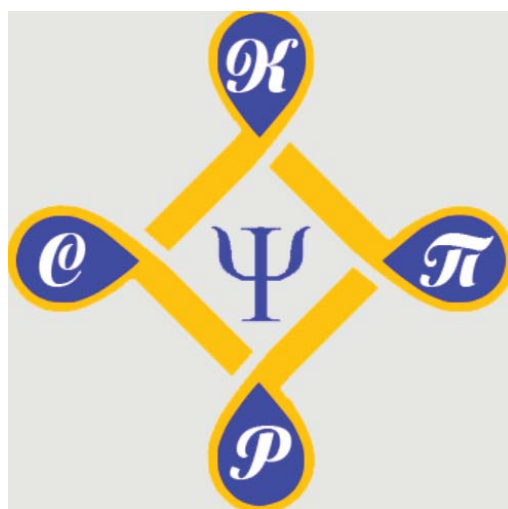


Кафедра теоретичної та
консультативної психології

І.С.Булах, Ю.М.Кашпур

Курсова робота з психології

(Методичні рекомендації)



Освітня програма «Психологічне консультування»



Київ – 2024

УДК 159.9.07

ББК 88.453

М 90

Рекомендовано до друку Вченою Радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(Протокол № 7 від 29 лютого 2024 р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ: *Л.В. Лупійко, кандидат психологічних наук, доцент;*

В.А. Вінс, кандидат психологічних наук, доцент.

Булах І.С., Кашпур Ю.М. Курсова робота з психології: Методичні рекомендації / За ред. Булах І.С., Кашпура Ю.М. – К. УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. – 46 с. - **електронне видання**

В методичних рекомендаціях здобувачам вищої освіти в галузі знань - 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності - 053 Психологія, освітньої кваліфікації – бакалавр, ОП «Психологічне консультування» презентовано настанови до вибору теми, виконання, оформлення й захисту курсових робіт. Додатки містять зразки оформлення титульного листа курсової роботи, змісту, ілюстративних матеріалів, бібліографії, рекомендації до мультимедійної презентації. При складанні методичних рекомендацій було враховано основні пункти Закону України «Про вищу освіту», стандарту вищої освіти України з підготовки психологів від 24.04.2019, Положень УДУ Михайла Драгоманова «Про організацію навчального процесу» від 26.02.2023, «Про освітні програми та навчальні плани...» від 26.02.2023, «Про навчально-методичне забезпечення дисциплін...» від 26.02.2023, «Про порядок контролю якості знань здобувачів...» від 09.03.2023, «Про академічну доброчесність».

© Булах І.С., Кашпур Ю.М. 2024

© УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024

ЗМІСТ

1.	Місце курсової роботи у навчальному процесі здобувачів вищої освіти психологічної спеціальності	4
2.	Загальні вимоги до змістового наповнення курсових робіт на різних етапах навчання.....	5
3.	Організація процесу виконання курсової роботи у співпраці з керівником та дотримання умов доброчесності.	7
4.	Вимоги до оформлення структурних елементів курсової роботи з психології	14
	4.1. Загальні вимоги до тексту	
	4.2. Вимоги до оформлення структурних частин.	
	4.3. Вимоги до оформлення окремих елементів тексту курсової роботи: таблиць, цитувань, ілюстрацій.	
5.	Порядок захисту та критерії оцінювання курсової роботи з психології.....	26
	ДОДАТКИ.....	30

1. МІСЦЕ КУРСОВОЇ РОБОТИ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

В умовах сучасності навчання у ЗВО не лише орієнтує здобувача на опанування майбутньою професійною діяльністю, але й формує творчий, пошуковий, науковий стиль мислення, необхідний сучасній людині, уміння і навички науково-дослідної роботи, самостійного відбору та опрацювання необхідної психологічної інформації з наукових праць вчених, розвиває ціннісне ставлення до психологічної науки.

Однією з форм самостійної наукової роботи здобувачів, поряд із рефератами, доповідями, контрольними, проектами, конкурсними чи дипломними, є курсові роботи.

Курсова робота з психології - це невелике за обсягом наукове дослідження, в якому розкриваються суттєві аспекти психологічних явищ за певною тематикою. Вона виконується під керівництвом дипломованого фахівця з психології, який приймає участь у підготовці здобувачів за тією чи іншою освітньою програмою, зокрема в напрямку психологічного консультування. У межах її виконання здобувач занурюється в обрану проблематику і в її межах здійснює наукове опрацювання відповідного кола питань, розв'язуючи дослідні завдання. За весь період навчання на бакалавраті курсову роботу виконують здобувачі в 4 (2 курс) та 6 (3 курс) семестрах денної та заочної форм навчання відповідно до вимог, затверджених Вченою радою факультету психології УДУ імені Михайла Драгоманова.

Завданнями написання курсової роботи здобувача вищої освіти з психологічної спеціальності є:

- розширення, закріплення та систематизація теоретичних знань про закономірності розвитку та прояви психіки і формування практичних навичок, необхідних здобувачеві в процесі опанування майбутньою професією психолога чи консультанта;
- набуття досвіду роботи з науковими працями вчених, літературними фондовими матеріалами бібліотек та методичними розробками практикуючих психологів, асоціацій та громадських об'єднань у сфері психології;
- розвиток вміння аналізувати та компетентно узагальнювати психологічну інформацію, напрацьовувати власне відповідальне ставлення до вирішення наукової та практичної проблеми;

- вироблення вміння працювати в межах певних дослідницьких стратегій та застосовувати методи математичної статистики для розв'язання прикладних завдань психологічної галузі;
- проведення ґрунтовного аналізу результатів власних теоретичних та емпіричних досліджень і формування змістовних висновків стосовно якості отриманих результатів.

Все зазначене вище є формами не лише наукової та навчальної роботи, але й безумовними складовими практичної роботи кожного майбутнього психолога. Через це до написання курсової роботи висувають високі вимоги, а рівень її виконання може засвідчувати, що здобувач оволодів компетентними вміннями вести самостійний науковий пошук, аналізувати порівнювати та вирішувати певні проблемні ситуації.

2. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ЗМІСТОВОГО НАПОВНЕННЯ КУРСОВИХ РОБІТ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ НАВЧАННЯ

Навчальний план підготовки фахівця за освітньою програмою «Психологічне консультування» для першого освітнього рівня «бакалавр» передбачає виконання двох курсових робіт: у 4 та в 6 семестрах. Тематика курсової роботи прямо чи опосередковано має співвідноситись з тими предметами, які викладаються на другому та третьому курсах відповідно. Ці роботи відрізняються певним рівнем вимог, базуються на попередньо засвоєному здобувачем навчальному матеріалі та сформованості його навичок науково-дослідної роботи.

Курсова робота в 4 семестрі – це перші серйозні наукові кроки здобувача, які він здійснює в ході опанування таких освітніх компонентів: загальна психологія, психологія розвитку, педагогічна акмеологія, психофізіологія та психосоматика, історія психології та теорії особистості, психологія емоцій, психологія міжособистісних взаємин та ін. Весь цей перелік дисциплін відкриває цілий спектр найцікавіших і досить глибоких проблем, над якими можна працювати в процесі написання курсової роботи. Другокурсник, розробляючи обрану тематику, має підготувати дослідження теоретичного характеру. Дослідження в цьому випадку полягає в порівняльному аналізі наукових підходів вчених-психологів до вивчення психологічної проблеми. Курсова повинна мати обсяг 20-25 сторінок та включати опрацювання не менше 15-20 джерел українського та зарубіжного походження. Це найчастіше теоретичне дослідження.

Робота має носити реферативний характер. Проте, окрім психологічного аналізу опрацьованих теоретичних джерел, обов'язково має містити авторські розмірковування дослідника. Кожне цитоване положення або наведена з літератури думка вченого має бути прокоментована здобувачем. Цитати та наведені думки різних вчених не можуть за обсягом перевищувати 30-40 % обсягу тексту курсової роботи. Особливо цікавими виявляються роботи, коли дослідник намагається проаналізувати предмет дослідження з позиції протилежних концепцій чи взаємодоповнюючих положень. Якщо ж під кінець роботи презентуються теоретично обґрунтовані варіанти вирішення поставленого завдання в ході практики майбутнього психолога-консультанта, то такі дослідження вважаються більш об'ємними та заслуговують особливої уваги.

Робота повинна містити титульний лист, зміст, вступ (1,5-2 стор.), основну частину (до 20 стор.), яка включає 2 розділи по 2-3 пункти (перший стосується загально-психологічного аналізу досліджуваного предмету, а другий – виконується у прив'язці до вікових особливостей, соціальної ситуації чи інших специфічних властивостей досліджуваного феномена), висновки (1,5-2 стор.), список використаної літератури. Список літератури і додатки в обсяг роботи не враховуються. Логіка подачі матеріалу повинна бути такою, щоб в загальному складалося враження, що дослідник поступово занурюється у проблему і при цьому зберігає історичну канву викладу. Так презентуючи огляд проблеми, здобувач спочатку презентує дослідження більш ранні, скеровуючи свій науковий пошук у сучасніше розуміння того чи іншого феномену.

У вступі слід розкрити актуальність та мету роботи, показати, які аспекти досліджуваної проблеми вже відображено у наукових джерелах, вказавши при цьому прізвища дослідників. Особлива увага надається якісній презентації роботи, правильності цитувань та посилань, оформленню списку використаної літератури. Схеми, таблиці, малюнки також можуть бути використані, якщо вони покращують сприйняття поданого матеріалу чи носять узагальнююче призначення. Варто пам'ятати, що ілюстрації не можуть виступати як самостійний елемент тексту.

Курсова робота в 6 семестрі виконується в обсязі 25-30 сторінок обов'язково повинна містити результати власного емпіричного дослідження автора з використанням в експериментальній частині мінімум трьох методик. Вона відрізняється більшою, порівняно з роботою другокурсника, глибиною теоретичного опрацювання проблеми. Тематика роботи спрямовується в бік консультативної психології чи сприяє розв'язанню актуальної проблеми в

суспільстві та потенційно може актуалізуватися в консультативній практиці психолога.

За умови вивчення психологічних показників цілої групи, експериментальна частина має спиратися на матеріали, отримані за вибіркою у 25-30 респондентів. У разі ж дослідження більш індивідуальних показників вибірка може складати 15 осіб. За неможливості підібрати достовірну вибірку досліджуваних, питання про її зменшення вирішується з керівником. Особлива увага надається якісній презентації емпіричних даних. Співвідношення теоретичної і практичної частин роботи повинно складати 1 до 3. Так, варто здобувачеві локалізовано пред'явити результати теоретичного дослідження обраної проблеми і сконцентрувати зусилля на оформленні результатів емпіричної частини дослідження. До списку літератури необхідно включити 25-30 наукових джерел, в тому числі й праці зарубіжних вчених іноземною мовою. Якщо в роботі презентовано консультативні напрацювання, то дослідник подає належним чином оформлені протоколи консультацій, наводить аналітичні роздуми та докази ефективності застосування психологічних інструментів консультанта.

Отже, якщо робота містить емпіричне дослідження, то його результати мають бути наповнені якісними інтерпретаціями та кількісними даними у відповідно до загальної теоретичної канви роботи. Кількісні дані презентуються у вигляді підсумкових (узагальнюючих) таблиць, графіків і діаграм. Якщо робота містить великий за обсягом теоретичний та емпіричний матеріал, то частина таблиць проміжних обчислень може бути розміщена в додатках у кінці курсової роботи.

У випадку, якщо здобувач вже в перші роки навчання планує написання бакалаврської чи магістерської робіт то курсові можуть стати етапами роботи над ними: глибоке теоретичне ознайомлення з обраною проблемою (2-й курс) → конкретизація теми і локалізація положень теоретичної частини, перевірка основних психодіагностичних методів в емпіричній частині дослідження → (3-й курс).

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ У СПІВПРАЦІ З КЕРІВНИКОМ ТА ДОТРИМАННЯ УМОВ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Виконання курсової роботи здобувачами є досить важливою формою науково-дослідної діяльності. Здобувачі вищої освіти, починаючи з 2 курсу, включаються у таку діяльність і виконують курсові та бакалаврську роботи,

завершуючи їх наприкінці 2, 3 та 4 навчальних років захистом. У питаннях організації навчально-дослідної діяльності, вибору теми теоретичного чи емпіричного дослідження, визначенні валідного психодіагностичного інструментарію, підбору суто класичних чи сучасних достовірних наукових напрямів вивчення обраної тематики, уточнення когорти зарубіжних та вітчизняних психологів, які впритул займаються обраною темою, важлива роль належить викладачеві як науковому керівнику курсової роботи.

Роль наукового керівника є досить неординарною. З одного боку, курсова робота для здобувача є самостійною формою теоретичної й навчально-методичної діяльності. З іншого – цій самостійності здобувача важливо навчити, правильно його спрямувати, дати чіткі орієнтири і побудувати разом з ним логічну схему всього процесу дослідження (як теоретичного, так і емпіричного). Науковий керівник як компетентний професіонал має чітко усвідомлювати свою роль у керівництві курсовою роботою. Адже перший досвід, перше враження, перші досягнення й прорахунки стануть дійовим підґрунтям для подальшої навчальної та дослідної діяльності здобувача. Якщо йому не допомогти, не дати чітких і зрозумілих інструкцій, не обговорити з ним складні психологічні ситуації та не попрацювати над методологічним апаратом, то позитивних результатів у його досягненнях можна не очікувати. Особливо це стосується здобувачів другого курсу, які тільки «доторкаються» до «азів» справжньої наукової діяльності. Водночас не треба забувати, в цьому керівництві курсовою роботою здобувача, особлива соціальна й творча позиція має надаватися останньому. Заохочуючи й підтримуючи всі ініціативи здобувача-виконавця, науковий керівник має делікатно і тонко спрямовувати всю його творчу активність у той потік інформаційного матеріалу з психології, який викристалізує йому мету й завдання науково-дослідної діяльності. Такі тонкощі наукового керівництва може компетентно актуалізувати в взаємодіях зі здобувачем лише той викладач, який прагне бути гуманним, тактовним, професіональним та морально й духовно самовідданим своїй професії. За таких умов «перші кроки» здобувача в науково-дослідній діяльності будуть вдалимими й націлять його на вірний, компетентний особистісний вибір у подальшому, наприклад, щодо ретельності виконання на старших курсах навчання бакалаврської та магістерської робіт.

Процес керівництва курсовою роботою пов'язаний для викладача з виконанням цілого ряду функцій. Перш за все, *організаційна* функція, в межах якої науковий керівник ініціює вибір теми, призначає зустрічі-консультації, співбесіди, знайомства зі зразками курсових робіт здобувачів минулих років, знайомить з методичними рекомендаціями з питань підготовки курсової роботи.

Друга функція керівництва курсовою роботою – це *інформаційна*. Науковий керівник у співбесіді інформує здобувачів про специфіку наукового напряму діяльності кафедри, занурює у проблематику освітньої програми, презентує свої власні наукові інтереси. Він мусить делікатно відзначати ті теми, якими він зацікавлений керувати, адже його інформаційна обізнаність у них досить потужна. Водночас не можна примушувати здобувача обрати тільки ту тему, на якій керівником поставлений акцент. Здобувач має право самостійного вибору. Якщо здобувач бажає займатися різко віддаленою темою від теми наукового керівника, то можна здійснити обмін здобувачів з іншим керівником, наукові інтереси якого будуть близькі здобувачу. Інформаційна функція керівництва також передбачає надання повідомлень здобувачу про провідних вчених, які працюють в межах обраної теми, визначаються сучасні дослідження, які наближені до проблематики, яка зацікавила здобувача.

Важливою функцією є *мотиваційна*, оскільки сила спонуки наймогутніша внутрішня умова активної наукової, творчої, навчальної і дослідної діяльності здобувача. Якщо науковий керівник відразу, з першої зустрічі зі здобувачем, прагне показати й довести йому значущість для майбутньої професійної діяльності набуття ним навичок самостійно виконувати цілий ряд теоретичних та емпіричних пошуків, прагне визначити особливості використання теоретичного й емпіричного досвіду безпосередньо в процесі подальшої професійної діяльності психолога, то він активізує такі емоційно енергетичні ресурси здобувача як бажання, хотіння, прагнення, стремління. Саме ці мотиваційні ресурси захоплюють свідомість здобувача і він активно співпрацює і співтворить з керівником над вирішенням психологічної проблеми в межах обраної тематики.

У випадку високої мотивації здобувача, науковий керівник в ході подальших взаємодій (безпосередніх чи опосередкованих) виконує лише *координаційну* функцію. Здійснює установки, надає пропозиції та рекомендації, націлює на вибір, припустимо, найбільш правильної схеми теоретичного чи емпіричного психологічного дослідження або аргументує достовірність та надійність вибору певних методів чи методик та ін.

І, зрештою, *оцінна* функція, яка спрямована на виокремлення досягнень здобувача, їх підтримку чи, навпаки, неприйняття. Звичайно, якщо науковий керівник у ході взаємодій зі здобувачем реалізував інформаційну, організаційну і, особливо, мотиваційну функції, то оцінна функція для наукового керівника стане позитивним результатом, при чому позитивним досягненням його учня.

Виконання курсової роботи можна поділити на такі етапи:

1. Обрання та формулювання теми.

2. Пошук літератури за темою, її опрацювання та аналіз, підготовка бібліографії.
3. Складання особистого календарного плану роботи.
4. Підготовка тексту вступної частини роботи :
 - а) обґрунтування актуальності обраної теми;
 - б) постановка мети і конкретних завдань дослідження;
 - в) визначення об'єкта й предмета дослідження;
 - г) вибір достовірних та надійних методів (методик) дослідження.
5. Проведення теоретичних (емпіричних) досліджень.
6. Аналіз та презентація отриманих результатів дослідження.
7. Формулювання висновків та оцінювання одержаних результатів.
8. Підготовка тексту, технічне його оформлення для подання роботи науковому керівникові. Доопрацювання тексту з урахуванням зауважень керівника. Подання остаточного варіанта роботи для перевірки.
9. Підготовка до захисту. Захист.

Нижче зупинимось детальніше на характеристиці деяких етапів виконання курсової роботи. При цьому необхідно підкреслити, що презентований алгоритм є саме класичною схемою виконання курсової роботи. Залежно від характеру і цілей конкретного дослідження, науковий керівник може скоректувати її за власним науковим напрямом.

Специфіка вибору теми курсової роботи. Обрання теми роботи є першим і надзвичайно важливим кроком, оскільки сама тема на тривалий час (як мінімум на час виконання курсової роботи) визначає спрямованість думок та інтересів кожного здобувача . Окрім того, під час обрання теми часто розглядається можливість продовження тематики дослідження у подальшій курсовій чи в дипломній роботі.

На цьому етапі здобувачеві обов'язково знадобиться консультація наукового керівника. Він допоможе у визначенні теми роботи, проконсультує з питань оптимізації понятійного та категоріального апарату, а надалі зорієнтує в опрацюванні як результатів теоретичного, так і емпіричного дослідження. Але перед тим, здобувач має сам визначитися, з якою проблематикою він хотів би працювати. Науковий керівник призначається за бажанням здобувача або ж за рішенням кафедри.

Обрання теми курсової роботи відбувається довільно, про те це необхідно зробити у межах встановленого кафедрою терміну. Для цього на кафедрі теоретичної та консультативної психології щороку оновлюється орієнтовний перелік тем курсових робіт. Виходячи з власних інтересів, здобувачі також можуть запропонувати свою тему, попередньо узгодивши її з

викладачем. Це можливо у разі, якщо здобувач обґрунтує доцільність свого дослідження і воно буде відповідати його спеціальності.

Назва має бути інформативною, лаконічною, відображати суть досліджуваної проблеми, містити об'єкт і предмет дослідження, орієнтувати на мету та перспективність дослідження. Варто уникати надзвичайно довгої назви (не більше дев'яти слів) чи надто складних термінів. Тема курсової роботи не повинна містити надмірно узагальнених формулювань, що нескільки не відображають суті проблеми та починаються такими словами: «Проблема...», «Деякі шляхи...», «Деякі питання...», «Дослідження деяких аспектів...», «До питання...». Обираючи тему, слід враховувати її актуальність та новизну, можливість проведення запланованого дослідження у конкретних реальних умовах за час, відведений на виконання роботи. Обрання теми визначається насамперед тим, чи може здобувач організувати дослідження наступним чином: проаналізувати літературу з обраної проблеми, підібрати та апробувати достовірні методики, знайти надійну вибірку ($n \geq 15$) досліджуваних і змотивувати їх на взаємодію. Необхідно ретельно проаналізувати, що потрібно для дослідження за обраною темою, та чи реально виконати роботу в запланований термін. Адже непередуманість стосовно часових термінів та можливостей пошуку й залучення до експерименту досліджуваних часто є перешкодою для своєчасного виконання курсової роботи.

Пошук літератури за темою є досить кропіткою справою, оскільки визначає ступінь інформованості в досліджуваній галузі. Пошук повинен охоплювати як літературу попередніх років, так і публікації періодичних видань останніх років. Найкращим варіантом для відправної точки у роботі з літературою може стати 1-2 монографії та 2-3 статті, які стосуються вирішення обраної проблеми. В них є списки літератури, на основі яких можна розпочати складати власний перелік використаних джерел. Крім того, найбільш відомих вчених-психологів, які працюють в межах обраної тематики, може запропонувати науковий керівник. Адже важливо щоб у переповненому полі сучасних інформаційних джерел було обрано правильний напрямок.

Для складання бібліографії з теми наукової роботи здобувач використовує наявні в бібліотеках систематичні каталоги, в яких назви наукових праць вчених розташовані за галузями знань; алфавітні каталоги, в яких картки на книжки розташовані в алфавітному порядку прізвищ авторів; предметні каталоги, що містять назви творів з конкретних проблем і спеціальностей; електронні каталоги, які допомагають швидко орієнтуватися у бібліотечних фондах, а також різноманітні бібліографічні довідникові видання (покажчики по окремих темах і розділах), виноски і посилання в

підручниках, монографіях, енциклопедичних словниках, періодичній літературі та ін. Виписки конспективного характеру із літературних джерел повинні бути короткими, чітко сформульованими і точно передавати зміст. Під час роботи з періодичною літературою варто пам'ятати, що в останньому номері року кожного журналу надається перелік усіх статей, що знаходяться в тому чи іншому виданні.

На сьогодні всі наукові видання вже цифровізувалися і мають свої сайти та індексовані у відповідних метричних базах. Для цього найкращим варіантом пошуку є кілька шляхів пошуку матеріалів у мережі інтернет:

1. По ключовому слову на платформах по типу Google Scholar або Google Академія – пошукова система, яка індексує наукові тексти (<https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk>), яка дуже розповсюджена в Європі і об'єднує інформацію про всі наукові видання і в Україні. Кожен український науковець має свій профіль, який пов'язаний з означеною платформою, а запит по прізвищу автоматично притягує перелік виданих ним статей.

2. По прізвищу дослідника чи його ідентифікаційному номеру (в сучасних публікаціях міститься в шапці наукової статті поруч з прізвищем автора) на Open Researcher and Contributor ID (ORCID);

3. У відомих науково метричних базах Scopus, Web of Scienese чи ResearchGate, доступ до яких відкритий у читальних залах бібліотеки університету. Співробітник бібліотеки допоможе з реєстрацією, створенням акаунту та доступом до цих метричних баз. Це дозволить зробити дослідження дійсно науковим і сприятиме уникненню квазінаукового матеріалу.

Scopus — бібліографічна і реферативна база даних, інструмент, який дає можливість здійснювати пошук і відстежувати цитованість наукових статей (<https://www.scopus.com/home.uri>).

Web of Scienese – платформа, на якій розміщено бази наукової літератури (переважно періодики), центром якої є наукометрична база даних Web of Science Core Collection WoS(CC) (<https://login.webofknowledge.com>).

ResearchGate – соціальна мережа науковців, яка містить повні тексти публікацій (<https://www.researchgate.net>).

Під час пошуку й аналізу літературних джерел слід заздалегідь потурбуватися про підготовку бібліографії, етику цитування та коректність посилань згідно частини першої статей 6 та 42 Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.). Адже неправильне чи відсутнє цитування чужих ідей розцінюється як порушення авторських прав науковців та недотримання принципів доброчесності. Перед реферуванням літературного джерела, слід зробити його бібліографічний опис. Виписки, цитати, цифрові дані мають містити такі посилання: автор, назва твору, видавництво, рік і місце видання, кількість сторінок. Це в подальшому дозволить правильно скласти список

використаної літератури за темою курсової роботи і уникнути академічного плагіату. З цією метою здобувачам викладається предмет «Основи наукових досліджень», а на сайті університету в розділі Нормативна база розміщено «Положення про академічну доброчесність», з яким має ознайомитися кожен дослідник і чітко дотримуватися його правил.

Академічний плагіатом можна вважати наступне:

- дослівне запозичення текстових фрагментів без оформлення їх як цитат з посиланням на джерело (в окремих випадках некоректним вважають навіть використання одного слова без посилання на джерело, якщо це слово використовують в унікальному значенні, наданому цим джерелом);

- використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;

- перефразування тексту джерела у формі, що є близькою до оригінального тексту, або наведення узагальнення ідей, інтерпретацій чи висновків з певного джерела без посилання на це джерело;

- подання як власних робіт (дисертацій, монографій, навчальних посібників, статей, тез, звітів, контрольних, розрахункових, курсових, дипломних та магістерських робіт, есе, рефератів тощо), виконаних на замовлення іншими особами, в тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання.

У разі, якщо цитування здійснено неналежно, його також варто вважати академічним плагіатом, а саме: відсутність лапок при використанні текстових фрагментів, що запозичені з інших джерел, навіть за наявності коректного посилання на ці джерела; посилання на інше джерело; неправильне оформлення посилання, що ускладнює пошук джерела.

Складання власного календарного плану роботи має допомогти у своєчасному та якісному її виконанні, надасть змогу звести до мінімуму імовірність виникнення ситуації стресу та безсонної ночі перед її здачею. Здобувач має пам'ятати, що він виконує самостійну роботу. А для цього повинен орієнтуватися та самоорганізовуватися відповідно до власної програми. Доцільно скласти план роботи із зазначеними термінами виконання головних етапів на зразок презентованого нижче:

Таблиця 1
Зразок особистого плану виконання курсової роботи

№	Вид роботи	Термін виконання
1.	Зустріч з керівником. Вибір та утвердження теми. З'ясування стану вивчення проблеми в літературі. Складання бібліографії.	
2.	Написання вступу та теоретичної частини.	
3.	Підбір методик, складання схеми дослідження, узгодження з керівником його алгоритму. Самостійне проведення власного психологічного (теоретичного чи емпіричного) дослідження. Опрацювання отриманих результатів.	
4.	Підготовка тексту курсової роботи. Написання висновків.	
5.	Підготовка до захисту. Захист.	

4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ З ПСИХОЛОГІЇ

4.1. Загальні вимоги до тексту курсової роботи

Процес написання тексту курсової роботи складається з трьох основних етапів: а) описання результатів теоретичного дослідження (у випадку теоретичної роботи (пошук визначення основного поняття, презентація історіогенезу предмету дослідження в психологічній науці, концептуалізація основних його складових чи закономірностей розвитку в онтогенезі чи соціумі); б) презентація результатів емпіричного дослідження та якісна інтерпретація (якщо робота має теоретико-дослідницький характер, то здобувач, спираючись на кількісні дані інших науковців, презентує психологічні особливості досліджуваного феномена на запозичених кількісних даних); в) підведення підсумків за результатами дослідження та оформлення його у відповідності з вимогами.

Науково-літературне та технічне оформлення курсової роботи є важливим елементом її виконання і одним із багатьох чинників, на які зважає комісія при оцінюванні під час захисту. Увага звертається на змістовий аспект викладу матеріалу (логічність і послідовність, повнота і репрезентативність, тобто широта використання наукових джерел, загальна грамотність та відповідність стандартам і прийнятим правилам), а також на оформлення

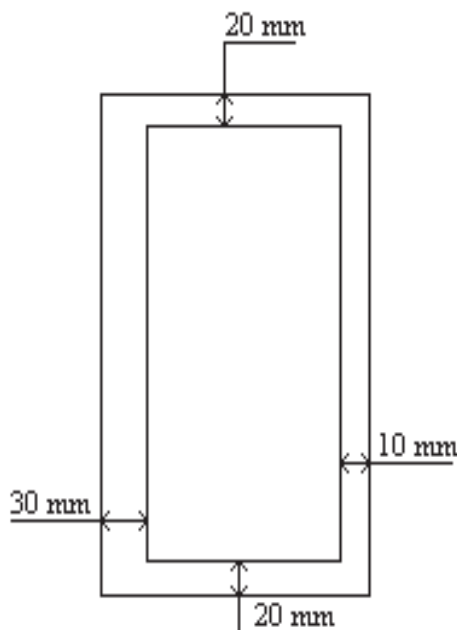
тексту курсової роботи, список використаних джерел і додатки, зовнішнє оформлення титульного листа.

При написанні роботи використовується науковий стиль із дотриманням усталених термінів. Не допускається використання спрощеного або публіцистичного стилю, чи надто складних словесних конструкцій, відступів від загальноприйнятої термінології. У курсовій роботі необхідно прагнути дотримуватися прийнятої термінології, позначень, умовних скорочень і символів, не рекомендується вживати слова і вирази-штампи, вести виклад від першої особи: «Я спостерігав», «Я вважаю», «Мені здається», «На мою думку». Слід уникати в тексті частих повторень слів чи словосполучень. При згадуванні в тексті прізвищ (учених-дослідників, практиків) ініціали, як правило, ставляться перед прізвищем (Г.С. Костюк, а не Костюк Г.С., як це прийнято в списках літератури).

Курсова робота оформляється на аркушах формату А4 (210-297), виконується українською літературною мовою. Можливе також використання паперу для подання таблиць та ілюстрацій на аркушах формату А3, складених відповідно вдвоє, для дотримання основного формату А4.

Текст роботи повинен бути перевірений як здобувачем, так і науковим керівником. Невичитаний текст з лексичними та орфографічними помилками є неприпустимим. На одній сторінці допускається не більше двох виправлень.

Приклад загального оформлення сторінки роботи презентований на рис. 1:



Вимоги до комп'ютерного набору.

- текстовий редактор – WORD
- гарнітура шрифту – Times New Roman
- кегль шрифту (розмір) – 14
- кількість символів у рядку – не менше 60
- абзац – 1,25 см
- міжрядковий інтервал – 1,5
- кількість рядків на сторінці – до 30
- міжрядковий інтервал між заголовком (назвою розділу чи підрозділу) і текстом – 20 мм

Рис.1. Вимоги до оформлення сторінок курсової роботи

Як видно з рис. 1., курсову роботу друкують через 1,5 інтервали. Розміри полів: верхній, нижній – 20 мм, правий – 10 мм, лівий – 30 мм. Розмір шрифту 14. Номер сторінки проставляється на всіх сторінках окрім титульної у

правому верхньому куті сторінки. Ілюстрації й таблиці, які розміщені на окремих сторінках, включають до загальної нумерації сторінок курсової роботи.

Абзацний відступ повинен бути однаковим впродовж усього тексту курсової роботи і дорівнювати 1,25 мм. Під час виконання курсової роботи необхідно дотримуватись рівномірної щільності, контрастності й чіткості зображення впродовж усієї роботи.

Скорочення слів і словосполучень у курсовій роботі здійснюється відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи.

4.2. Вимоги до змісту та оформлення структурних частин

Курсова робота повинна містити основні структурні частини у наступній послідовності:

1. титульний лист;
2. зміст;
3. вступ;
4. основна частина;
5. висновки;
6. список використаних джерел;
7. додатки;

Заголовки структурних частин роботи **ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ, ДОДАТКИ** друкують великими літерами симетрично до тексту (шрифт – 14 напівжирний), заголовок центрується, крапка не ставиться.

Заголовки розділів вміщують на наступному рядку після слова **РОЗДІЛ**, друкують великими літерами, шрифт 14 напівжирний. Крапку в кінці назви розділу не ставлять. Заголовок розділу вирівнюють по центру.

Заголовки підрозділів курсової роботи слід починати з абзацного відступу і друкувати маленькими літерами, крім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці. Якщо заголовок складається з двох і більше речень, їх розділяють крапкою. Перенесення слів у заголовку розділу, підрозділу не допускається. Не допускається розміщувати назву розділу, підрозділу в нижній частині сторінки, якщо після розміщено тільки один рядок тексту.

Відстань між заголовком розділу та заголовком підрозділу — один рядок. Текст підрозділу друкується з наступного рядка, з абзацу після заголовку підрозділу (див. додаток Б).

До формулювань заголовків розділів і підрозділів курсової роботи висуваються такі основні вимоги: стислість, чіткість і синтаксична грамотність у побудові речень, послідовне та точне відображення внутрішньої логіки змісту роботи.

Відстань між заголовком і текстом курсової роботи повинна складати не менше одного рядка. Відстань між рядками заголовка така, як у тексті, а між заголовком і підзаголовком один рядок, між підзаголовком і текстом також один рядок при комп'ютерному наборі.

Текст роботи слід розбивати на абзаци. Це полегшує читання й показує, що автор у своєму викладанні переходить до нової думки, нового твердження. Не можна також занадто дробити текст і відокремлювати одну фразу від іншої, якщо між ними існує тісний зв'язок.

Кожен розділ текстового матеріалу слід починати з нової сторінки.

Переноси частин слів у заголовках курсової роботи не допускаються, слова переносяться повністю.

У тексті курсової роботи не дозволяється:

а) використовувати скорочення слів, окрім встановлених правилами української орфографії та відповідними стандартами;

б) вживати математичні знаки, а також знаки «№» та «%» без цифр;

в) наводити скорочені позначення фізичних величин, якщо вони вживаються без цифр, за винятком їх наведення в таблицях.

Титульний лист є першою сторінкою курсової роботи і є основним джерелом бібліографічної інформації, необхідної для її оброблення та пошуку.

Титульний лист повинен мати відомості, які подають у такій послідовності:

- найменування організації, де виконана робота;
- назву роботи;
- прізвище, ім'я, по батькові здобувача та його статус;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по-батькові наукового керівника;
- місто та рік виконання курсової роботи.

Приклад оформлення титульного листа наведено у додатку В.

Зміст. Після вивчення науково-психологічної літератури, здобувач складає обґрунтований варіант змісту курсової роботи. Зміст повинен бути послідовним і розкривати основну ідею роботи. З цього приводу виконавець курсової роботи обов'язково зустрічається і консультується з керівником.

У самій роботі зміст подають безпосередньо після титульного листа, починаючи з нової сторінки. До змісту включають структурні елементи у такому порядку: перелік умовних позначень, символів, одиниць скорочень і термінів (за необхідності); вступ; послідовно перелічені найменування всіх розділів, підрозділів і пунктів (якщо вони мають заголовок) роботи; висновки; назви додатків; список використаних джерел і номери сторінок, які містять початок відповідного матеріалу. Приклад змісту наведено у додатках Д.1 та Д.2. Назви розділів та підрозділів повинні бути короткими і відображати сутність відповідної проблеми. Розміщувати назви змісту слід послідовно, з логічними переходами від одного розділу до іншого. У випадку комп'ютерного набору тексту зміст зручно оформляти у вигляді таблиці з двох стовпчиків, один із яких містить назви розділів, підрозділів, а інший – нумерацію сторінок; зовнішні межі (рамки) таблиці не відображають.

Структурні елементи «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» не нумерують, а їх найменування служать заголовками структурних елементів роботи.

Вступ розкриває сутність і стан наукової проблеми та її значущість, підстави і вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження.

У вступі треба коротко відобразити оцінку сучасного стану досліджуваної проблеми, обґрунтування вибраної теми та необхідності проведення дослідження, відмічаючи:

- практично розв'язані завдання;
- прогалини психологічних знань, що існують у цій галузі;
- провідних вчених і фахівців з означеної галузі;
- актуальність та новизну теми;
- взаємозв'язок з іншими роботами.

Загальну характеристику роботи подають у такій послідовності: актуальність теми, мета і завдання дослідження, його об'єкт і предмет, перелік використаних методик, репрезентація вибірки досліджуваних.

Актуальність теми – обґрунтування актуальності досліджуваної проблеми, психологічної та освітньої значущості.

Мета як запланований результат відображає спрямованість психологічного дослідження за змістом має відповідати темі роботи. Формулюючи мету, не варто писати «Вивчення...», «Дослідження...», оскільки ці слова визначають засоби досягнення мети, а не саму мету. При

визначенні мети дослідження бажано встановити її системні логічні зв'язки з об'єктом та предметом дослідження.

Завдання дослідження – це кроки, які необхідно здійснити для досягнення поставленої мети. Завдання дослідження можуть включати такі складові:

- вирішення теоретичних питань, які входять до загальної проблеми дослідження (наприклад, виявлення сутності понять, явищ, процесів, подальше вдосконалення їх вивчення, розробка ознак, рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів та умов застосування);

- експериментальне вивчення предмету дослідження;

- підготовка пропозицій чи рекомендацій щодо ефективного використання отриманих емпіричних даних.

Об'єкт дослідження — це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і вибране для вивчення. Визначаючи об'єкт, треба знайти відповідь на запитання: який глобальний психологічний феномен вивчається.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта, це – суттєва частина чи аспект об'єкта. В ньому відображаються ті найсуттєвіші зв'язки та співвідношення, які підлягають безпосередньому вивченню в даній роботі і є головними, визначальними для конкретного дослідження. Предмет визначає конкретний аспект розгляду (певне психологічне явище), дає уявлення про змістову сторону вивчення об'єкта дослідження, про те, які нові співвідношення, зв'язки, властивості й функції об'єкта розкриваються. Предметом є те, що в об'єкті має наукове пояснення.

Під час визначення означених вище елементів вступу варто пам'ятати, що смислова точність і лаконічність є головними вимогами до формулювання мети, об'єкта та предмета дослідження. Слід враховувати, що мета повинна відповідати темі роботи та містити предмет дослідження.

Перелік методів дослідження: методи теоретичного аналізу (узагальнення, порівняння, аналогія) та емпіричного збору даних (спостереження, експеримент, опитування, тести, аналіз продуктів діяльності тощо): Слід перерахувати назви методів та методик дослідження, використавши їхні “офіційні” назви, зазначити авторів методик. Не можна користуватися методиками, походження яких невідоме. Методики (анкети, опитувальники тощо), розроблені автором роботи повинні пройти належну валідацію, опис якої має бути презентований в роботі. За можливості варто додати і методи обробки наукових даних (якісні і кількісні, серед останніх – спеціальні методи математичної статистики).

Опис вибірки досліджуваних, якщо робота носить емпіричний характер. Має бути наведена кількісна характеристика вибірки досліджуваних.

Основна частина дослідження. Розкриття теми курсової роботи визначається правильністю та логічністю її структури. Проаналізований та систематизований матеріал викладається відповідно до змісту у вигляді окремих розділів, а за потреби і підрозділів. Кожен з розділів висвітлює самостійне питання, а підрозділ — окрему частину цього питання. Повні докази, масивні ілюстрації або другорядні подробиці дослідження варто розміщувати у додатках.

Слід пам'ятати, що тема курсової роботи має бути розкрита без пропуску логічних ланок, тому, починаючи працювати над будь-якою частиною дослідження, варто визначити його головну ідею та тезово конкретизувати логіку окремих розділів. Тези необхідно підтверджувати фактами, науковими положеннями, думками різних вчених, результатами емпіричних досліджень. Необхідно уникати безсистемного викладення фактів без достатнього їх осмислення та узагальнення. Текст має бути підпорядкований одній головній ідеї.

Якщо дослідження суто теоретичне, то воно має вигляд аналізу й узагальнення наукової літератури, що безпосередньо пов'язана з обраною темою. Здобутком такої роботи є презентація останніх сучасних надбань психологів-науковців з обраного питання, нормотипового його генезису, окреслення варіацій виявів у різних життєвих ситуаціях, опанування можливих протоколів надання психологічної допомоги потенційним клієнтам.

У *теоретичній роботі* окреслюють основні етапи розвитку наукової психологічної думки за обраною проблемою та пояснюється психологічна специфіка досліджуваного предмета. В цій частині аналітично висвітлюють роботи попередників (15—20 джерел), їх різні погляди, називають ті питання, що залишились невирішеними і визначають таким чином місце курсової роботи у розв'язанні проблеми. Структуруючи матеріали аналізу, необхідно стежити, щоб канва дослідження простежувалась у напрямку від об'єкта до предмета дослідження.

У теоретичному огляді не слід наводити повний бібліографічний опис публікацій, що аналізуються, достатньо зробити посилання на роботу вченого, проставляючи поруч у дужках порядковий номер бібліографічного запису цієї роботи в списку літератури, або вказати прізвище дослідника та рік опублікування результатів дослідження. Бажано закінчити огляд наукових джерел коротким резюме стосовно необхідності проведення таких досліджень у психологічній галузі. Ці узагальнення не потрібно спеціально виділяти, можна обмежитися лише висновком на зразок: «Отже, в результаті проведеного аналізу встановлено, що...». У роботах з історії психології

емпіричне дослідження може полягати у виявленні стану реалізації досліджуваної проблеми в історичному аспекті та практиці роботи сучасної психологічної науки.

У випадку *емпіричного дослідження* текст роботи вже має містити кількісний та якісний аналізи даних з експериментальної частини роботи, яка включає програму, результати експерименту та особливості його фактичного проведення.

Перед описом результатів експерименту також проводиться теоретичний аналіз. Проте в роботах такого типу він більш локалізований і містить «вижимки» чи аналітичні заключення з певного комплексу наукових джерел (15-25 найменувань). У програмі емпіричного дослідження повинен міститися також опис дослідної бази, де воно проводилося. Необхідно чітко й лаконічно презентувати методи дослідження (спостереження, експеримент, бесіда, анкетування, інтерв'ю, математичні методи обробки кількісних даних, методи порівняльного аналізу, психологічного проектування та структурування та ін.), визначити їх валідність і надійність відповідно досліджуваного психологічного феномена. У процесі презентації методик варто обґрунтувати їхню доцільність для дослідження, виходячи з мети та завдань. Тексти методик, опитувальники, способи обрахування, ключі, бланки тощо подаються у Додатках.

Не допускається називати розділи «Практична частина», «Експериментальна частина». Мають бути описані етапи і процедура дослідження. Програму експерименту слід викласти так детально, щоб за нею можна було відтворити хід експерименту. Широковідомі методики не потребують детального опису, а опитувальники чи анкети, які адаптує автор курсової роботи, повинні бути подані в додатках.

У процесі проведення експерименту та написання наукової роботи слід чітко дотримуватися етичності та конфіденційності як провідних стрижневих принципів психологічного дослідження. Категорично неприпустимо називати прізвища досліджуваних осіб під час обговорення результатів чи наводити їх у таблицях із результатами досліджень, а також подавати будь-яку інформацію, на підставі якої можна ідентифікувати досліджуваних. В аналітичній частині роботи порівнюють отримані результати із аналогічними даними інших вчених-психологів й аналізують збіги і відмінності або негативні результати, оцінюючи ступінь виконання досягнутих завдань і мети дослідження.

Кількісний аналіз отриманих результатів виконують по можливості із застосуванням методів математичної статистики для опрацювання

результатів, які обираються відповідно до мети, завдань і специфіки дослідження. Доцільно показати, які дані, наведені в психологічній літературі, підтверджені емпірично автором курсової роботи, а які – суперечать тощо. Якщо неможливо застосувати методи статистики, виконують лише якісний змістовий аналіз даних. (Приклад оформлення сторінок в Додатку Б)

Висновки є логічним завершенням курсової роботи. Головна їх мета — підсумки проведеної роботи. Висновки містять узагальнення виконаної роботи, відбивають зв'язок її результатів з теоретичними положеннями і результатами емпіричного дослідження. З висновків повинно бути зрозуміло, що мета курсової роботи досягнута. Пункти висновків мають відповідати завданням дослідження.

Висновки розташовують безпосередньо після викладення суті роботи, починаючи з нової сторінки і подають у вигляді окремих лаконічних положень, в яких констатуються вже доведені положення. Важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням. У висновках наводять оцінку одержаних результатів психологічного дослідження (наукову і практичну цінність). Ця частина містить висновки здобувача стосовно суті проблеми, питань, що розглядалися у роботі, можливих психологічних галузей знань для використання здобутих результатів на практиці. Необхідно зазначити не тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й недоліки та проблеми, а також конкретні рекомендації (якщо курсова робота стосується навчально-виховного процесу) щодо їх усунення. Не варто на основі результатів дослідження курсової роботи робити глобальні висновки. Наприкінці важливо визначити перспективи подальшого дослідження автора роботи.

Список використаних джерел є елементом бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел. Цей перелік відображає обсяг використаних джерел та ступінь вивченості досліджуваної теми, свідчить про рівень володіння навичками роботи з науковою літературою. Викорстані джерела подають за алфавітним принципом: український алфавіт береться за основу для подання літератури, написаної кирилицею, англійський – для літератури латинських абеток. Бажано підручники та довідкову літературу не вказувати. Посилання мають бути на роботи авторів, названих у тексті: не бажано цитувати думки авторів за переповіданнями, які містили статті і монографії інших авторів.

Під час складання списку використаних наукових джерел та літератури необхідно дотримуватися правил оформлення бібліографічного опису джерел (ДСТУ 8302:2015, наказ МОН № 40 від 12.01.2017 р.) Приклади оформлення джерел презентовані в Додатку Ж.

Додатки оформляють як продовження роботи на наступних її сторінках і розміщують їх у порядку появи в тексті роботи.

У додатках вміщують матеріал, який:

- є необхідним для повноти курсової роботи, але включення його до основної частини наукової роботи може змінити впорядковане і логічне уявлення про дослідження;

- не може бути розміщений в основній частині курсової роботи через великий обсяг або способи його відтворення.

У додатки можуть бути включені:

- додаткові ілюстрації або таблиці;
- матеріали, які через великий обсяг, специфіку викладення або форму подання не можуть бути внесені до основної частини (оригінали фотографій, мікрофіші, формули, розрахунки, опис комп'ютерних програм, розроблених у процесі виконання роботи та ін.).

Кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. На початку тексту додатків великими літерами жирно, посередині рядка пишеться слово **ДОДАТКИ**. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Праворуч над заголовком малими літерами з першої великої жирно друкується слово «Додаток __» і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, «Додаток А», «Додаток Б» і т.д.

4.3. Вимоги до оформлення елементів тексту курсової роботи

Таблиці. Результати досліджень наводять у зведених таблицях. Ці таблиці слід подати у додатках. Здобувач має бути готовий показати заповнені бланки опитування із результатами власного дослідження на вимогу наукового керівника чи комісії. Таблиці мають бути зрозумілими читачам, назви змінних в таблицях слід вказувати так, щоб читач міг розуміти, про що йдеться. Опис інформації, яку подано в такій таблиці (позначення змінних та методик, за допомогою яких було отримано ці показники), дає можливість навіть через кілька років, у разі потреби, використати результати власних досліджень у своїй подальшій роботі. Таблиці заповнюють із застосуванням комп'ютерних програм Excel, SPSS, Statistica тощо.

Цифровий матеріал, як правило, оформляють у вигляді таблиці, яку слід розташовувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. Таблицю розташовують таким чином, щоб було

зручно її читати без повороту переплетеного блоку роботи (чи з поворотом за годинниковою стрілкою). З нового рядка пишуть слово «Таблиця» з великої літери, після чого вказують порядковий номер. Таблиці нумерують арабськими цифрами порядковою нумерацією у межах розділу, за винятком таблиць, наведених у додатках. Номер таблиці складають з номера розділу та порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад: «Таблиця 1.2» — друга таблиця першого розділу. Якщо у роботі одна таблиця, її нумерують згідно з вимогами. Таблиця може мати заголовок, який друкують малими літерами (крім першої великої) і вміщують над таблицею після її номера. Назва має бути стислою та відбивати зміст таблиці. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на наступну сторінку. При поділі таблиці на частини допускається її заголовки стовпців або рядків замінити відповідно номерами граф чи рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами у першій частині таблиці. Слово «Таблиця 1.2» та її назву вказують один раз зліва над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: «Продовження таблиці 1.2» із зазначенням номера таблиці. Заголовки граф таблиці починають з великої літери, а підзаголовки — з малої, якщо вони складають одне речення з заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої літери. У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф вказують в однині. Слово, що повторюється в якійсь графі, можна замінити лапками, два та більше слів при першому повторенні замінюють словом «Те ж», а далі — лапками. Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то у ньому ставлять прочерк. На всі таблиці повинні бути посилання у тексті роботи.

Зразки оформлення таблиць поданно у додатку К.

Ілюстрації (блок-схеми, схеми, графіки, діаграми, фотознімки, рисунки) разом з їх назвами слід розміщувати у роботі безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації мають бути посилання у роботі. Ілюстрації, розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок роботи. Рисунок або схему, розміри яких більше формату А4, враховують як одну сторінку. Листи більшого формату розміщують у кінці роботи після висновків чи рекомендацій (якщо вони є) у тому порядку, в якому вони згадуються у тексті. Назву ілюстрації розміщують під самою ілюстрацією з абзацного виступу і позначають словом «Рис.», наприклад: «Рис. 1.3» (третій рисунок першого розділу). За необхідності під ілюстрацією розміщують пояснювальні дані (під рисунковий текст).

Якщо ілюстрації створені не автором роботи, необхідно при поданні їх у роботі дотримуватись вимог чинного законодавства про авторські права.

Зразки оформлення ілюстрацій подано у додатку Л.

Цитування та посилання на використані джерела. Для підтвердження аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу тієї чи іншої друкованої праці, слід наводити цитати. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором.

Наводячи цитату, необхідно вказувати джерело і сторінку: текст цитати треба починати і закінчувати лапками і наводити в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, зберігаючи авторське написання; цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців під час цитування допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Їх ставлять у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, у кінці). У тексті посилання позначають цифрою у квадратних дужках відповідно до номера джерела у списку використаних джерел, наприклад, [7] чи [7; 200]. Якщо в тексті вжито цитату, потрібно, окрім посилання на літературне джерело, зазначити сторінку, наприклад [14, С. 25]. Приклади оформлення списку використаних джерел наведено в Додатку Ж.

У разі посилання на джерела, опубліковані у всесвітній комп'ютерній мережі Internet (World Wide Web), слід використовувати стиль, прийнятий Міжнародною організацією стандартизації: у квадратних дужках вказують дату цитування ([Цит. 2001,5 січня] – для україномовних джерел, [Cited 2000, 12 June] – для англomовних); зазначають адресу сторінки: Доступний з: <<http://www.franko.lviv.ua/general/aboutu.html>> або Available from: <<http://www.uvm.edu/~ncrane/estyles/mla.html>>. Приклади оформлення та детальніше пояснення наведені в Додатку З.

Формули. Може бути робота, в якій необхідно використати формули та рівняння (психодіагностика та експериментальна психологія). Формули створюються за допомогою «Редактора формул» і розташовуються безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині рядка. Вище та нижче кожної формули повинно бути залишено не менше одного вільного рядка. Формули (за винятком формул, наведених у додатках), слід нумерувати порядковою нумерацією в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули, відокремлених крапкою, наприклад: (2.3) – третя формула другого розділу. Номер формули зазначають на рівні формули в дужках у крайньому правому положенні на рядку.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять у формулу, слід наводити безпосередньо під формулою у тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Пояснення значення кожного символу та

числового коефіцієнта слід давати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають словом «де» без двокрапки. Переносити формули на наступний рядок допускається на знаках операцій, що виконуються, повторюючи знаки операції на початку наступного рядка. Якщо у роботі тільки одна формула, її нумерують згідно з вимогами. Формули, що йдуть одна за одною, а не розділені текстом відокремлюють комою.

5. ПОРЯДОК ЗАХИСТУ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ З ПСИХОЛОГІЇ

Підготовка до захисту та процес презентації своїх напрацювань є надзвичайно відповідальною і важливою частиною проведення дослідження здобувача. Автор курсової роботи має розуміти, що для нього як психолога, узагальнена й систематизована презентація результатів своєї діяльності є однією з фундаментальних компетентостей, що входить до професійного стандарту. Тому на захист роботи відводиться досить значна частина балів від загальної оцінки в диференційованому заліку. Презентація має містити найцікавіші моменти дослідження і слугувати інструментом у демонстрації здобувачем логічності і точності та відтворення канви своєї наукової діяльності.

Самостійно завершена курсова робота має бути захищена перед комісією у складі гаранта освітньої програми «Психологічне консультування», керівника та одного-двох членів кафедри. У процесі захисту здобувач має продемонструвати володіння теоретичним матеріалом, відображеним в роботі, виважено застосувати психодіагностичний інструментарій, проінтерпретувати емпіричний матеріал, обґрунтувати висновки роботи.

Захист курсової роботи охоплює: виступ студента; відповіді на поставлені запитання; виступи присутніх. Доповідь про зміст курсової роботи готується здобувачем заздалегідь. У ній доцільно висвітлити такі важливі питання: обґрунтування актуальності теми дослідження; мети, завдань, об'єкта, предмета дослідження; що вдалося теоретично встановити, емпірично виявити і довести; якими психодіагностичними методами це досягнуто; виокремити елементи новизни у теоретичних положеннях та у практичних рекомендаціях; з якими труднощами довелося зіткнутися в процесі дослідження, які наукові положення знайшли, а які не знайшли підтвердження.

Окрім виступу підготовка до захисту роботи може охоплювати виготовлення засобів для унаочнення головних результатів дослідження. Рекомендації для створення мультимедійної презентації результатів дослідження подано у додатку А.

Під час захисту курсової роботи здобувач зобов'язаний дати вичерпні відповіді на всі зауваження у рецензії. На виступ, під час захисту курсової роботи відводиться 5-7 хв.

Матеріали курсової роботи можуть стати основою для виступів з доповідями на внутрішніх факультетських і зовнішніх науково-практичних конференціях, для написання тез і наукових статей. А також кращі роботи кафедра може рекомендувати на конкурси наукових робіт.

Захищені курсові роботи здаються на кафедру і зберігаються протягом 3 років.

На захист курсової роботи здобувач має пред'явити протоколи емпіричного дослідження (бланки опитувальників, заповнені досліджуваними, записи їх відповідей у структурованій бесіді тощо.).

Результати захисту курсової роботи визначаються за відповідними шкалами з урахуванням якості виконання всіх частин дослідження та рівня захисту. Оцінка курсової роботи виводиться на підставі підсумування оцінки наукового керівника та оцінки комісії. Виставляється як диференційований залік до індивідуального навчального плану здобувача та у відомість обліку поточної і підсумкової успішності.

Критерії оцінювання є методичним засобом, що використовується з метою виявлення відповідності професійних компетенцій здобувача вимогам освітньо-професійних програм.

При оцінці курсової роботи з психології враховуються критерії, що презентовані в таблиці 2.

Таблиця 2

Оцінювання рівня виконання курсової роботи та її захисту

Етапи виконання роботи	Критерії оцінювання	Максимальна кількість балів	Оцінка наукового керівника
Виконання роботи (75 балів)	актуальність теми та категоріальний апарат дослідження;	5	
	логіка змісту та відповідний обсяг роботи	5	
	точність визначення об'єкта, предмета і мети дослідження;	5	
	повнота викладення матеріалу та самостійність теоретичного аналізу, його достовірність та аргументованість;	20	
	володіння методами експериментального дослідження та обробки його результатів;	10	
	рівень аналітичних навичок в інтерпретації результатів дослідження;	15	
	відповідність висновків меті та завданням дослідження, їх локалізованість	6	

	дотримання вимог до технічного й естетичного оформлення роботи;	4	
	Загалом за оцінкою наукового керівника роботи	70	
Захист роботи	змістовність доповіді та якість відповідей на поставлені запитання	15	
	культура мовлення здобувача	5	
	якість унаочнення виступу	5	
	володіння здобувачем матеріалами дослідження	5	
	Загалом за захист	30	
	Оцінка за виконання курсової роботи	100	

Так, оцінка «відмінно» ставиться у разі успішного захисту курсової роботи, коли здобувач правильно узагальнено і аргументовано відповідає на питання за темою курсової роботи. Сама курсова робота має бути технічно вірно та естетично оформлена відповідно вимогам, що пред'являються до обсягу та змісту курсової роботи з психології. Дослідження має містити елементи наукової новизни.

Оцінка «добре» ставиться у разі, якщо здобувач виконав основні вимоги, що пред'являються до курсової роботи з психології, але в процесі захисту не зміг відповісти на всі запитання.

Оцінка «задовільно» ставиться у разі, якщо в роботі не має елементів наукової новизни і вона носить характер констатації фактів. Крім того не має кількісного та якісного психологічного аналізу результатів дослідження.

Оцінка «незадовільно» ставиться у разі, якщо робота виконана несамостійно, наприклад, шляхом переписування чужої роботи, не відповідає запропонованому обсягу, на захисті здобувач виявив певною мірою неволодіння змістовою стороною курсової роботи. При цьому «FX» ставиться тоді, коли необхідно виконати певну додаткову роботу для успішного складання, а «F» вказує на необхідність значної подальшої роботи. З такою оцінкою здобувач може бути відрахований після незадовільної перездачі курсової роботи членам комісії.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка ECTS та визначення	Кількість балів від 1 до 100	Оцінка за традиційною п'ятибальною системою	
A – відмінно	90 – 100	Відмінно	5 (відмінно)
B – дуже добре	80 – 89	Добре	4 (добре)
C – добре	70 – 79		
D – задовільно	65 – 69	Задовільно	3 (задовільно)
E – достатньо (задовольняє мінімальні критерії)	51 – 60		
FX – незадовільно	25 – 50	Незадовільно	2

F – незадовільно (потрібна додаткова робота)	0 – 24		(незадовільно)
---	--------	--	----------------

ДОДАТКИ

Додаток А

Вимоги до мультимедійної презентації на захисті курсової роботи.

Презентація виступу на захисті курсової роботи зазвичай не повинна перевищувати 15 слайдів, але краще вкласти матеріал у 8-9. Тіло слайдів презентації бажано обрати одне для всієї презентації. Можна скористатися шаблонами, які містить програма. Бажано, щоб кольори схем, діаграм, малюнків були яскравішими за тіло, а, отже, краще використовувати світле тіло з невеликою кількістю декоративних елементів. Ефекти анімації мають допомагати сприйманню інформації, а не бути самоціллю і не відволікати увагу слухачів від змісту презентації. Бажано не використовувати складних прописних шрифтів, розмір шрифтів має бути не менше, ніж 20-22 pt. В одному слайді доцільно вміщувати не більше, ніж 12-15 строчок тексту.

Презентація виступу повинна містити наступне:

- короткий теоретичний вступ (вказати, хто займався досліджуваною проблемою, і які підходи вироблені)(1-2 слайди);
- мета та завдання дослідження (1 слайд);
- методи та методики дослідження (1 слайд);
- опис змінних і статичних величин (1-2 слайди);
- опис результатів дослідження (8-10 слайдів);
- висновки та рекомендації (1-2 слайди).

Класичні помилки мультимедійної презентації:

- забагато матеріалу на слайді;
- забагато слайдів;
- дуже швидко йдуть слайди;
- малий шрифт;
- надмірне «декорування»;
- тіло слайду (шаблон) зливається з текстом або надміру яскравий, відволікає увагу;
- невиправдане використання ефектів анімації;
- виступаючий в ході доповіді звертається не до слухачів, а до екрану.

Виступ автора курсової роботи має включати три смислові частини. Смислові частини за змістом мають відповідати вступу, основній частині та висновкам курсової роботи. У доповіді висвітлюють актуальність досліджуваної проблеми, визначають мету, об'єкт, предмет та завдання дослідження. Основна частина, передусім, розкриває суть, методологію й особливості організації та проведення емпіричного дослідження та містить аналіз отриманих результатів із демонстрацією кількісних та якісних показників з метою обґрунтування достовірності тверджень. У висновках наводяться головні результати дослідження і зазначається теоретичне і практичне значення отриманих результатів та можливі перспективи подальших досліджень.

Зразок оформлення розділів та підрозділів

РОЗДІЛ І
ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПРОЯВУ
АКЦЕНТУЙОВАНИХ РИС ХАРАКТЕРУ В
МІЖСОБИСТІСНІЙ ВЗАЄМОДІЇ ПІДЛІТКІВ

1.1. Специфіка розвитку міжособистісних взаємин у підлітковому віці

Соціальна ситуація як умова розвитку і буття в підлітковому віці принципово відрізняється від соціальної ситуації в дитинстві не за зовнішніми обставинами, а більшою мірою за внутрішніми чинниками. Підліток продовжує жити в сім'ї, вчитись у школі, оточений тими ж ровесниками. Однак сама соціальна ситуація трансформується в його свідомості в зовсім нові ціннісні орієнтації – підліток починає інтенсивно рефлексувати на себе, на інших, на суспільство. Тепер вже по-іншому розставляються акценти: сім'я, школа, ровесники. Останні починають набувати нового значення і сенсів.

1.2. Психологічні передумови виникнення акцентуацій характеру в підлітків

Підлітковий період – визначений відрізок життя між дитинством і зрілістю. В західній культурі він постійно збільшується, і повної згоди з приводу його початку і завершення немає. Зазвичай підлітковий період розглядається як проміжна сходинка між дитинством і дорослим життям, причому проходить він для кожного по-різному і в різний час, але в результаті більшість підлітків набувають зрілість.

..... Розрив сторінки.....

РОЗДІЛ II.

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ АКЦЕНТУАЦІЙ ХАРАКТЕРУ ПІДЛІТКІВ НА ЇХ МІЖОСОБИСТІСНІ ВЗАЄМИНИ

2.1. Організація і процедура дослідження міжособистісних стосунків акцентуєваних підлітків

Емпіричне дослідження, спрямоване на аналіз впливу акцентуацій характеру підлітків на їх міжособистісні стосунки та поведінку, проводилось нами на базі загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. №6 м. Києва. Дослідженням було охоплено 68 осіб підліткового віку. Виходячи із мети та завдань дослідження нами було сформовано групу респондентів, які склали вибірку сукупність: 33 учні 8-х класів та 35 учнів 9-х класів. Респонденти являли собою групу різну за віковими та статевими параметрами.

2.2. Психологічний аналіз вивчення акцентуацій характеру підлітків та їх впливу на взаєностосунки з оточуючими

На першому етапі емпіричного дослідження нами були визначені типи акцентуацій характеру підлітків. З цією метою було використано «Методику визначення акцентуацій характеру» (Леонгарда-Шмішека), яка дозволяє, як вже згадувалося раніше, виявити 10 типів акцентуацій характеру.

ДОДАТКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Додаток В

Зразок оформлення титульного листа курсової роботи

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Факультет психології**

**Кафедра теоретичної та
консультативної психології**

Курсова робота на тему

**ВПЛИВ АКЦЕНТУАЦІЙ ХАРАКТЕРУ ПІДЛІТКІВ
НА ЇХ МІЖСОБИСТІСНІ ВЗАЄМОСТОСУНКИ**

Здобувач-виконавець:

Карасьова Ольга Владиславівна
Група 31 ПС
Денна форма навчання
ОП «Психологічне консультування»

Науковий керівник:

Овдєєва Світлана Леонідівна
кандидат психологічних наук,
доцент

Київ – 2024

Додаток Д.1.

Зразок оформлення змісту для курсової 2 курсу

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
Розділ 1. Теоретичний аналіз проблеми асертивності у психологічній науці	
1.1. Теоретичний аналіз вивчення проблеми асертивності у зарубіжних та українських дослідженнях	4
1.2. Складові асертивності особистості та її детермінанти	
1.3. Прояви асертивності особистості у різних умовах соціалізації	7
Розділ 2. Теоретичне дослідження психологічних особливостей асертивності у молодших школярів	
2.1. Психологічні чинники зниження асертивності у молодших школярів.	12
4. Наслідки зниженої асертивності в особистості періоду дорослішання та її прояви у різних сферах життєдіяльності.	16
5. Методи підвищення асертивності у дітей молодшого шкільного віку в умовах приватної позашкільної виховної роботи.	18
ВИСНОВКИ.....	
...	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	23
ДОДАТКИ.....	27

Зразок оформлення змісту курсової (3 курсу)

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПРОЯВУ АКЦЕНТУЙОВАНИХ РИС ХАРАКТЕРУ В МІЖОСОБИСТІСНІЙ ВЗАЄМОДІЇ ПІДЛІТКІВ	4
1.1. Аналіз досліджень з проблеми виникнення акцентуацій характеру в підлітків	4
1.2. Вікові особливості прояву акцентуйованих рис характеру в зростаючої особистості та їх вплив на взаємостосунки з оточуючими	8
РОЗДІЛ 2	
ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ АКЦЕНТУАЦІЙ ХАРАКТЕРУ ПІДЛІТКІВ НА ЇХ МІЖОСОБИСТІСНІ ВЗАЄМИНИ	10
2.1. Організація і процедура дослідження міжособистісних стосунків акцентуйованих підлітків.....	10
2.2. Психологічний аналіз вивчення акцентуацій характеру підлітків та їх впливу на взаємостосунки з оточуючими.....	20
ВИСНОВКИ	
...	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	25
ДОДАТКИ	28

Додаток Ж
Приклади оформлення бібліографічних описів у списку літератури
запозичений з офіційного сайту бібліотеки УДУ Михайла Драгоманова
[https://lib.npu.edu.ua/pdf-files/%E2%84%961-
Pryklady%20bibliografichnogo%20opysu.pdf](https://lib.npu.edu.ua/pdf-files/%E2%84%961-Pryklady%20bibliografichnogo%20opysu.pdf)

Книги одного, двох і трьох авторів

Кучерявий О. Г. Педагогіка: особистісно-розвивальні аспекти : навч. посіб. для студентів. вищ. навч. закладів. Київ : Слово, 2014. 440 с.

Козяр М. М., Коваль М. С. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Знання, 2013. 327 с.

Синьова Є. П., Гребенюк Т. М., Серпутько Г. П. Основи психолого-педагогічного супроводу студентів з порушеннями зору : наук.-метод. посіб. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. 153 с.

Книги чотирьох авторів

Педагогіка розуміння як перспективний напрям розвитку вищої освіти : навч. посіб. / О. Г. Романовський та ін. Харків, 2014. 260 с.

Педагогіка розуміння як перспективний напрям розвитку вищої освіти : навч. посіб. / О. Г. Романовський, О. С. Пономарьов, С. М. Резнік, Ж. Б. Богдан; Харків, 2014. 260 с.

Книги п'яти та більше авторів

Відкрита освіта: інноваційні технології та менеджмент : колективна монографія / Н. Г. Ничкало та ін. Київ : ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти» НАПН України, 2018. 440 с.

Мовна освіта у XXI столітті: методологія, теорія і практика : колективна монографія / Н. О. Барвіна та ін. ; відп. ред. О. Є. Крсек. Сєвєродонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. 159 с.

Книги за редакцією, упорядкуванням

Капська А. Й., Безпалько О. В., Вайнола Р. Х. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи: модульний курс дистанційного навчання / ред.: І. Зверєва, Г. Лактіонова. Київ : Науковий світ, 2001. 129 с.

Національно-патріотичне виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах: колективна монографія / С. О. Моїсеєв та ін. ; під ред. А. М. Зубка, С. О. Моїсеєва. Херсон : КВНЗ «Херсон. акад. неперерв. Освіти», 2017. 247 с.

Освітні технології : навч.-метод. посіб. / ред. О. М. Пехота. Київ : А.С.К., 2001. 256 с.

Патріотичне виховання в сучасних навчальних закладах / упоряд. Ж. М. Сташко. Київ : Шкільний світ, 2015. 120 с.

Барнич Я. Вибрані твори / ред.-упоряд. Л. Філоненко. Дрогобич : Коло, 2004. 96 с.

Книги з автором і перекладачем

Борхес Хорхе Луїс. Вибрані поезії / пер. С. Борщевський. Львів : Кальварія, 2013. 160 с.

Корчак Януш. Дитя людське : вибрані твори / пер. з пол.: В. Каденко, О. Ірванець, К. Москалець. Київ : Дух і Літера, 2012. 536 с.

Багатотомні видання

Драгоманов М. П. Вибрані праці : у 3 т. Київ : Знання України, 2007. Т. 3. : Літературознавство. 299 с.

Грушевська К. Вибрані праці : у 3 т. Донецьк : Норд-Прес, 2006. Т. 2. 444 с.

Енциклопедія історії України : у 10 т. / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Наукова думка, 2005. Т. 9. 944 с.

Шевченківська енциклопедія : в 6 т. / Нац. акад. наук України, Ін-т літератури ім. Т.Г. Шевченка ; ред. колегія М. Г. Жулинський та ін. ; ред. тому: В. Л. Смілянська, Н. П. Чамата. Київ, 2015. Т. 6. : Т-Я. 1118 с.

Автореферати

Корець О. М. Формування технічної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі вивчення фізико-математичних дисциплін : автореферат дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Нац пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2015. 19 с.

Войтович О. П. Теоретичні і методичні засади формування технологічної компетентності майбутніх екологів у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04 / Нац пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2018. 34 с.

Дисертації

Кузава І. Б. Теоретичні та методичні засади інклюзивної освіти дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.03 / Нац пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2015. 436 с.

Трифаніна Л. С. Формування інформаційної культури молодших підлітків в умовах загальноосвітнього навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Нац пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2019. 276 с.

Статті журналів

Ковальська О. Про інноваційні соціальні технології національно-патріотичного виховання школярів. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2015. № 4/5. С. 44–50.

Боровська О., Стаценко Н. Готовність дитини до НУШ: важливі аспекти *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2019. № 1. С. 37–42.

Бондаревська І. О., Михайленко В. О. Психологічний аналіз соціального капіталу в спільнотах іммігрантів та біженців. *Педагогіка і психологія*. 2016. № 2. С. 71–76.

Слізарова О. Т., Гозак С. В., Парац А. М. Актуальність оптимізації режиму дня та шкільного навантаження учнів молодшого шкільного віку. *Довкілля та здоров'я*. 2015. № 4. С. 36–40.

Порівняльна педагогіка в Національній академії педагогічних наук України: кроки зростання / О. І. Локшина, Н. М. Авшенюк, О. В. Овруч, О. В. Бородієнко. *Український педагогічний журнал*. 2016. № 2. С. 5–12.

Порівняльна педагогіка в Національній академії педагогічних наук України: кроки зростання / О. І. Локшина та ін. *Український педагогічний журнал*. 2016. № 2. С. 5–12.

Статті наукових збірників

Прозар М. В. Адаптація учнів перших класів до навчальної діяльності в початковій школі. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка*. Тернопіль, 2015. Вип. 1. С. 49–55.

Стеценко В. І., Галуйко Р. М. Екзистенціалізм: історико-філософський та релігійний погляд. *Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні*

науки : наук. вісник : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. Вип. 100 (9). С. 156–160.

Іванова К. А., Хіріна Г. О., Кулакова О. М. Формування системи викладання світоглядних дисциплін філософського циклу в перші роки радянської влади в Україні на прикладі кафедри філософії та соціології Національного фармацевтичного університету *Освітній дискурс : Філософські науки* : зб. наук. праць. Київ : «Вид-во «Гілея»», 2019. Вип. 12 (4). С. 22–35.

Принцип науковості при висвітленні спеціальної теорії відносності в шкільних підручниках з фізики: критично-конструктивний аналіз /

О. А. Коновал, М. А. Слюсаренко, А. О. Соломенко, Т. І. Туркот. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 141. С. 95–103.

Принцип науковості при висвітленні спеціальної теорії відносності в шкільних підручниках з фізики: критично-конструктивний аналіз / О. А. Коновал та ін. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 141. С. 95–103.

Газетна стаття

Білик О. Михайло Драгоманов зблизив науковців. *Голос України*. 2019. 19 жовтня. (№ 200 (7206)). С. 5.

Міждержавні угоди: Україна – Ізраїль. *Освіта України*. 2019. 26 серпня. (№ 34 (1621/23)). С. 2.

Розділ книги

Опольська Н. М. Право дитини на людську гідність. *Соціально-правовий захист дітей в Україні* : монографія / за ред. Б. І. Андрусишина. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. Розд. 2, п. 3. С. 157–163.

Сергієнко В. П., Войтович І. С. Удосконалення підготовки фахівців з моніторингу якості освіти. *Підготовка фахівців з освітніх вимірювань в Україні* : навчально-методичний комплекс / за заг. ред. О. В. Авраменко. Ніжин : Лисенко М. М., 2012. Ч. 2. С. 92–95.

Драгоманов М. П. Австро-Руські спомини (1867-1877). *Драгоманов М. П. Із наукової спадщини: вибрані праці* : у 2 кн. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. Кн. 2. С. 203–344.

Тези та доповіді збірників конференцій

Тернопільська В. І. Теоретичний аналіз феномену «загальноєвропейські цінності особистості». *Концептуальні, методологічні та практичні проблемисоціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики* : зб. матеріалів III міжнар. наук.-практ. конф., 24 квітня 2019 р. / ред. кол.: В. П. Андрущенко. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. С. 75–78.

Некрасова А. О. Теоретичні підходи до виховання дітей з вадами слуху в сім'ї. *Освіта та наука – 2018* : матеріали звіт.-наук. конф. студентів 16-20 квітня 2018 року : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. С. 277–278.

Стаття з довідкового видання

Пустовіт Н. А. Особистісні цінності. *Енциклопедія освіти* / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 625.

Степаненко А. В. Освітні товариства в Україні. *Енциклопедія історії України : у 10 т.* / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Наукова думка, 2010. Т. 7. С. 647–648.

Електронний ресурс

Апостол М. В. Наукові пошуки академіка М. В. Зубця в контексті розвитку вчення про породотворення у тваринництві. *Історія науки і біографістика*: електрон. наук. фах. вид. 2016. № 1. URL : <http://inb.dnsgb.com.ua/2016-1/01.pdf> (дата звернення: 12. 11. 2019).

Борисенко В. Й., Візер С. О. Державотворчі та національно-духовні процеси в Україні першої половини XVII ст. : навч. посіб. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. 154 с. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7206> (дата звернення: 12. 11. 2019).

Драгоманов Михайло Петрович. *Вікіпедія: вільна енциклопедія* : веб-сайт. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Драгоманов_Михайло_Петрович (дата звернення: 12. 11. 2019).

Про утворення атестаційної комісії з розгляду питань атестації педагогічних працівників навчально-методичних (науково-методичних) центрів (кабінетів професійно-технічної освіти: наказ Міністерства освіти і науки України м. Київ від 10 жовтня 2019 р. № 1314. *Міністерство освіти і науки України* :

веб-сайт. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-utvorennya-atestacijnoyi-komisiyi-1314> (дата звернення: 12. 11. 2019).

Ковальський В. Грошові надбавки для освітян Києва. *Хрещатик*: київська міська газета. 2019. 2 листопада (№71 (5263)). URL : <http://kreschatic.kiev.ua/ua/5263/news/1573478355.html> (дата звернення: 12.11.19).

Стандарт

ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Видання офіційне. Уведено вперше ; чинний від 2016. 07. 01. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.

Патент

Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.

Бібліографічний покажчик

Григорій Іванович Волинка : бібліографічний покажчик / упоряд. Н. І. Тарасова ; наук. ред. Л. В. Савенкова. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. 104 с. (Вчені Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова).

Рецензії

Ляшко С. Представлення універсального знання про Україну та її народ: від XI ст. до доби Інтернету : рецензія на книгу: Наталія Черниш. Нариси з історії української енциклопедичної справи. Львів: ЛА "Піраміда", 2018. *Бібліотечний вісник*. 2019. № 2. С. 33–34.

Кривошея І. І., Моравец Н. Рецензія на наукове видання: Стецик Юрій. Чернецтво святопокровської провінції ЧСВВ (1739–1783 рр.): просопографічне дослідження: монографія / Юрій Орестович Стецик. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького педагогічного університету імені Івана Франка, 2018. – 472 с. *Гілея : науковий вісник*. Київ : Гілея, 2019. Вип. 142 (3), Ч. 1 : Історичні науки. С. 214–215.

Додаток 3

Оформлення бібліографічних посилань на електронні версії публікацій та електронні видання з Internet

https://sociology.knu.ua/sites/default/files/newsfiles/oformlennya_bibliografichnyh_posylan_na_elektronni_publicaciyi_versiyi_publicaciy_ta_elektronni_vydannya_z_internet_0.doc

Обов'язковими елементами бібліографічного опису посилань є:

- автор(и) електронного документа;
- назва документа;
- тип документа у квадратних дужках - наприклад, [Електронний ресурс], [FTP archive];
- «Режим доступу» – повна електронна адреса ресурсу в *Internet*;
- інші дані – Заголовок з титул, екрану.

Ці елементи друкуються у бібліографічному описі послідовно. Вимоги до кожного з елементів опису є такими.

Автор документа: на початку опису вказуються автори (перший, другий, третій та інші). Замість імені автора можливе використання адреси електронної пошти, якщо немає іншої інформації, яка б дала змогу ідентифікувати автора. При цьому не можна вносити ніяких змін в адреси (наприклад, замінювати прописні літери на рядкові). Коли автор відомий під псевдонімом, то вказується адреса його електронної пошти у круглих дужках відразу після псевдоніма. Увага! Особливості написання іншомовних прізвищ: прізвище та ініціали відокремлюються комою.

Приклад № 1:

Li, X., Crane, N. Bibliographic formats for citing electronic information [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uvm/elu/estyles/> – Заголовок з екрану.

Смольникова И.А. *Рабочий конспект для внедряющих информационные технологии в школе* [Електронний ресурс]. — Центр "Информатика" // Письма в emmissia offline. – Режим доступу: <http://www.informatica.ru/text/school/its.html>. – Заголовок з екрану.

Подвійний слеш (//) підкреслює періодичність надходження листів на сервер.

Назва документа: друкується *курсивом* з великої літери без крапки у кінці.

Типи документів: друкуються у квадратних дужках, після яких ставиться крапка:

- база даних (Database);
- FTR-архів (FTR archive) – каталог файлової системи з доступом за протоколом FTR;
- On-line новини (On-line news posting) — стаття в Usenet або у локальній групі новин;

- текстовий файл (Text file) — файл з текстом, який можливо прочитати без спеціальної програми, тобто у будь-якому текстовому редакторі;

- WWW-документ (Електронний ресурс) – документ HTML, який розташований на Web-сервері і продивляється із використанням спеціальної програми, яка називається Web -броузером (Microsoft *Internet Explorer* та інші подібні).

Приклад № 3:

Scribe, S. *Scribe ARA Style reference builder* [Computer program/Windows]. – Режим доступу: <http://www.scribesa.com/apastyle.htm>. – Заголовок з екрану.

Приклад № 4:

Tent, J. Citing e-text summary. *Linguist list*, 6(210) [On-line serial]. – Режим доступу: <http://www.lamp.com/infosis>. – Заголовок з екрану.

Приклад № 5:

Shakhtarin, E. *Операционная система Linux – передовая технология для всех* [FTR archive]. – Режим доступу: <http://www.citforum.rub/os/linux-win.zip> – Заголовок з екрану.

Вимоги до друкування режиму доступу документу:

- до і після зазначення режиму доступу документу йде пробіл,
- електронна адреса не повинна закінчуватися двокрапкою, крапкою, комою або іншим подібним знаком,
- довга електронна адреса може бути перенесена на інший рядок. У такому випадку адреса розбивається символом ("/") без пробілу, який повинен бути останнім символом у першому рядку. Бажано друкувати електронну адресу в один рядок для запобігання помилкам.

Рекомендації щодо опису документів, які одержані електронною поштою

Опис такого документа включає автора, його адресу, дату відправлення документа, тему, тип документа, дату отримання повідомлення. Адреса електронної пошти друкується у дужках ().

Приклад № 6:

Germen, S. <germannc@mscd.edu> Our projects [Особисте листування]. – Заголовок з екрану.

Рекомендації щодо опису документів, які одержані з телеконференцій

Приклад № 7:

Розина И.Н. <rozina@edu.donpac.ru>. Вопросы для преподавателей. edu@emissia.spb.su GROUP emissia offline, ART 629. – Заголовок з екрану.

Примітка: ART 629 – це наскрізний номер статті або повідомлення на телеконференції.

Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс]: За даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України; Ред. О.Г.Осауленко. - К.: CD-видавництво "Інфодиск", 2004. - 1 електрон, опт. диск (CD-ROM); цв; 12 см. - (Всеукр. перепис населення, 2001).

- Систем, вимоги: Pentium-266; 32 МбRAM; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. - Заголовок з титул, екрану.

Спадщина [Електронний ресурс]: Альм. Українознав. Самвидав. 1988-2000 рр. Вип. 1-4 / Ред. альм. М.І.Жарких. - Електрон, текстові дані (150 Мб). - К.: Корона тор, 2005. - 1 електрон, опт. диск (СБ-КОМ); цв; 12 см. -Систем, вимоги: Windows 98/2000/NT/XP. – Заголовок з титул, екрану.

Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси науці, культурі та освіті (Підсумки 10-ї міжнар. конф. "Крим-2003") [Електронний ресурс] / Л.Й.Костенко, А.О.Чекмарьов, А.Г.Бровкін, І.А.Павлуша // Бібл. вісн. - 2003. - №4. — С.43. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua./articles/2003/03klinko.htm>.

Форум: Електрон, інформ. бюл. — 2005. — №118. – Режим доступу: <http://www.mcforum.vinnitsa.com./mail-list/118.ntm>. - Заголовок з екрану.

Зразок оформлення таблиць

Таблиця 2.1.

Кількісні показники прояву типів акцентуацій характеру підлітків
n=68

№	Типи акцентуацій	К-сть опитаних, %
1	Гіпертимний	25
2	Екзальтований	21
3	Емотивний	13,5
4	Демонстративний	10,5
5	Циклотимний	9
6	Сензитивний	7,5
7	Дистимічний	6
8	Ригідний	4,5
9	Педантичний	1,5
10	Збудливий	1,5

Таблиця 2.2

Кількісні показники сформованості уявлень про статево-тілесні
властивості образу сексуального Я підлітків та юнаків

n=320

Досліджувані	Рівень розвитку сексуальних уявлень					
	Високий		Середній		Низький	
	Абс. к-сть	%	Абс. к-сть	%	Абс. к-сть	%
Підлітки (n=160)	16	10	84	53	60	37
Юнаки (n=160)	42	26	80	50	38	24

Зразок оформлення ілюстрацій в тексті

Провівши якісний аналіз результатів дослідження, нами було виокремлено три рівні гендерної ідентичності. Наш поділ базувався на припущенні особистості стосовно того, що андрогінність є найбільш сприятливою для пристосування в умовах сексуальної соціалізації, а притримування якогось полярного типу ідентифікації робить людину менш пластичною та в деяких сюжетах може створювати часткові труднощі в міжособистісній взаємодії.

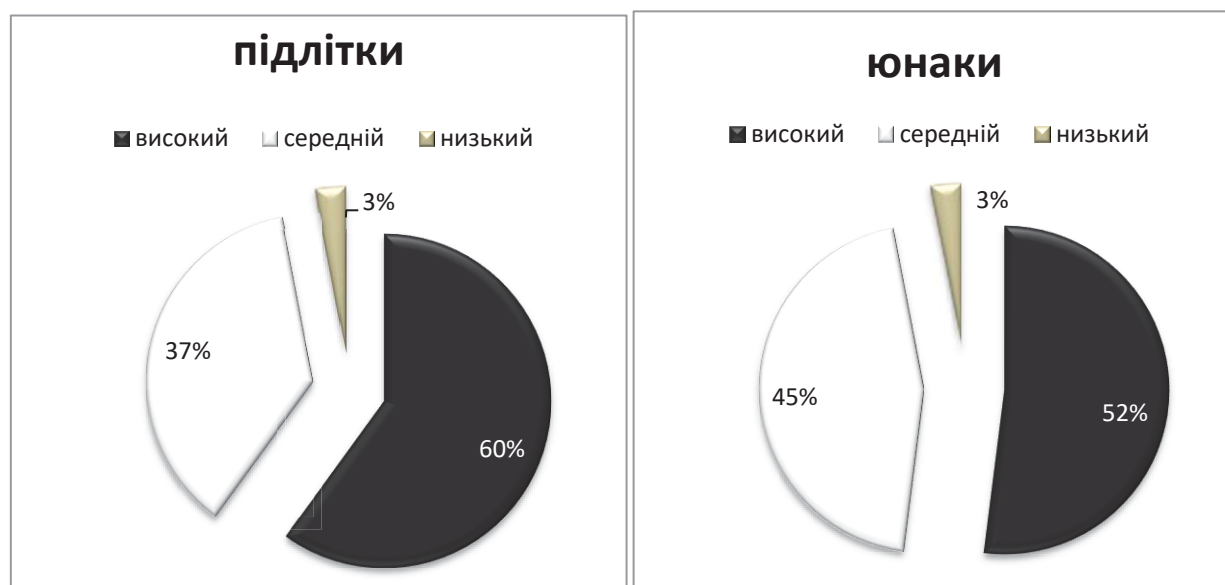


Рис 2.4. Діаграма кількісних показників (%) статево-рольової ідентифікації у підлітків та юнаків

Як видно з рис. 2.4, високий рівень статево-рольової ідентифікації зафіксовано в більшості респондентів (у 60 % підліткового та 52 % юнацького віку). Їм властиве привласнення своєму сексуальному Я андрогінних рис характеру, зокрема гнучкості та компромісності. Середній рівень статево-рольової ідентифікації притаманний 37 % підлітків та 45 % юнаків, що вказує на переважання (відмінність достовірна на рівні $p \leq 0,05$) типових для своєї статі рис характеру (маскулінних чи фемінінних). Низький рівень за описуваним показником виявлений у 3 % респондентів обох вікових вибірок. Такі підлітки та юнаки належать до осіб з недиференційованими гендерними властивостями.

Навчальне видання

І.С.Булах, Ю.М.Кашпур

Курсова робота з психології

(Методичні рекомендації)

Електронне видання



Підписано до друку 29.02.2024 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Гарнітура Times.

Умов.друк.арк. 2,79. Облік.видав.арк. 2,59

Зам. № 033

Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова.

01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9

Свідоцтво про реєстрацію ДК 7896 від 25.07.2023.

(044) 239-30-26.